

Ida Suhonen

VUOROVAIKUTUSLEIKIT SOSIAALISEMOTIONAALISEN KEHI-
TYKSEN TUkena VARHAISKASVATUKSESSA

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi

2018

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUS, SOSIAALISTEN TAITOJEN OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ.....	8
3 POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA JA PIENRYHMÄTOIMINTA.....	12
4 VUOROVAIKUTUS, VARHAISKASVATAJAN TYÖVÄLINE.....	14
5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	17
5.1 Aiheen valinta ja suunnittelu	17
5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	19
5.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	20
5.3.1 Lapsiryhmän havainnoinnin tulokset.....	23
6 SUUNNITELTUJEN TOIMINTAKERTOJEN SISÄLLÖT.....	26
6.1 Itsetunnon tukeminen.....	27
6.2 Kiusaamisen ehkäisy	28
6.3 Erilaisuus	29
6.4 Hyvä Kaveri	30
7 TOIMINNAN ARVIOINTI JA TOTEUTUS.....	30
7.1 Aurinkokerho.....	30
7.1.1 Itsetunnon tukeminen toimintakerta 2.5.2018	30
7.1.2 Kiusaamisen ehkäisy toimintakerta 9.5.2018.....	32
7.1.3 Erilaisuus toimintakerta 16.5.2018.....	33
7.1.4 Hyvä kaveri toimintakerta 23.5.2018.....	35
8 POHDINTA	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	

VUOROVAIKUTUSLEIKIT SOSIAALISEMOTIONAALISEN KEHITYKSEN TUKENA VARHAISKASVATUKSESSA

Suhonen, Ida
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lokakuu 2018
Sivumäärä: 46
Liitteitä: 5

Asiasanat: lapsen sosiaalisemotionaalinen kehitys, vuorovaikutus, varhaiskasvatus, pienryhmätoiminta, toiminnallisuus

TIIVISTELMÄ

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena oli saada tietoa, miten toiminnallisin menetelmin, vuorovaikutusleikkien avulla voidaan tukea lapsen sosiaalisemotionaalista kehitystä, sosiaalisia taitoja ja miten erilaiset vuorovaikutustilanteet aiheuttavat päivittäin arjen pulmia varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin varhaiskasvatusta sosiaalisten taitojen oppimisympäristönä, sekä positiivisen pedagogiikan määritelmää ja pienryhmätoimintaa, vuorovaikutusta ja vuorovaikutusleikkejä. Lopuksi arvioitiin toiminnan onnistumista ja omaa ammatillista kasvua.

Yhteistyössä Eurajoen päiväkotijoukon Majakan kanssa toteutettiin vuorovaikutusleikkejä sisältävä toiminnallinen leikkikerho; ”Aurinkokerho”, jonka perustana toimi Katri Kirkkopellon satukirja Piki. Leikkikerho toteutui neljänä peräkkäisenä kertana päiväkodissa. Leikkikerhoon osallistui yhteensä viisi lasta ja pienryhmä oli muodostettu yhteistyössä Eurajoen päiväkodin työntekijöiden kanssa. Osallistuvat lapset olivat iältään 3-6-vuotiaita. Toiminta sisälsi sadun lisäksi vuorovaikutusta tukevia leikkejä. Toimintakertojen teemoina olivat itsetunnon tukeminen, kiusaamisen ehkäisy, erilaisuus ja hyvä kaveri.

Opinnäytetyössä kerättiin tietoa sekä systemaattisesti havainnoimalla osallistuvaa kohderyhmää myös eri lähteitä hyödyntäen, kuten kirjallisuus ja internet. Havainnoinnissa keskityttiin opinnäytetyön toimintaan osallistuviin pienryhmän jäseniin ja myös yhteistyöryhmän lapsiryhmään kokonaisuudessaan. Toiminnan onnistumista arvioitiin opinnäytetyön tekijän itsearviointina liittyen omaan ammatilliseen kasvuun ja ohjaamisen onnistumiseen. Palautetta kerättiin lisäksi palautelomakkeen muodossa, johon päiväkodin työntekijät vastasivat. Kokemukset leikkikerho toiminnasta olivat positiivisia ja johtopäätökset, joita sekä havainnoinnin aikana tehtiin, että myös lähdekirjallisuutta tutkien varmistivat, että aikuisen, tai kasvattajan aito, lämmin läsnäolo ja vuorovaikutus lasten kanssa edistävät lapsen sosiaalisemotionaalisia kokemuksia myönteisesti.

INTERACTIVE PLAYS TO SUPPORT SOCIAL EMOTIONAL DEVELOPMENT IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Suhonen, Ida
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social studies
October 2018
Number of pages: 46
Appendices: 5

Keywords: child's social-emotional development, interaction, early childhood education, small group work, functionality

ABSTRACT

The aim of the functional thesis was to find out how action-based methods, interaction variables can support the child's social-emotional development and how different interaction situations cause everyday problems in early childhood education. The theoretical part of the thesis focused on early childhood as a learning environment for social skills, a definition of positive pedagogy and small group activities, interaction and interaction play. Finally, we evaluated the success of our operations and their own professional growth.

In cooperation with the Eurajoki kindergarten Majakka, a play club with interaction plays was implemented; "Aurinkokerho" based on Katri Kirkkopellon fairy tale book Piki. The play club was realized in four consecutive times in a kindergarten. A group was attended by a total of four children, and a small group was formed in cooperation with the Eurajoki kindergarten staff. Participating children was age of 3-6 years old. In addition to the fairy tale, the play included interaction-supporting plays. The themes of club were support for self-esteem, bullying prevention, diversity and good friend.

The thesis collected information both systematically and by observing the target group, also using various sources, such as literature and internet. The observation focused on the small group members involved in the thesis work and on and one of the big group of children. The success of the activity was evaluated as a self-assessment by the author of the thesis related to his own professional growth and the success of the guidance. In addition, the feedback was formulated in the form of a feedback form to which the kindergarten staff responded. The experiences of the playgroup of the activities were positive and the conclusions that both during the observation were made and that the source literature was also verified that the genuine, warm presence and interaction of the adult or the educator with the child promoted the social-emotional experiences of the child positively.

1 JOHDANTO

Miten lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä voi tukea päiväkotiryhmässä vuorovaikutusleikkien avulla? Missä tilanteissa lapsilla esiintyy sosiaalisemotionaalisen tuen tarvetta? Opinnäytetyössäni ”Vuorovaikutusleikit sosiaalisemotionaalisen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa” tarkastelen lapsen sosiaalisia suhteita, sosiaalisten suhteiden ongelmia ja vuorovaikutusta varhaiskasvatuksen ympäristössä ja toiminnallisia keinoja, erityisesti vuorovaikutusleikkejä joiden avulla voi tukea lapsen sosiaalisemotionaalista kehitystä ja vuorovaikutusta. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Eurajoen päiväkotijohdon kanssa, joka on minulle entuudestaan tuttu ammatillisen harjoittelun myötä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli järjestää yhteensä neljän tuokion yhtenäinen kokonaisuus päiväkotijohdon kanssa, isosta lapsiryhmästä muodostetulle pienryhmälle. Toiminta sisälsi erilaisia teemoja, joita käsiteltiin lasten kanssa toimintakerroilla. Teemoina olivat kiusaamisen ehkäisy, hyvä kaveri, erilaisuus ja itsetunnon tukeminen. Ohjattujen kertomusten punaisena lankana toimi Katri Kirkkopellon kirjoittama satukirja, Piki. Sadussa käsitellään erityisesti kiusaamista, ryhmän ulkopuolelle jättämistä ja erilaisuutta. (Kirkkopello 2016.)

Suomalainen MUKAVA-projekti vuosina 2002-2005 keskittyi sosiaalisiin taitoihin, tosin kouluikäisten lasten näkökulmasta. Projektin painopiste oli erityisesti sosiaaliset taidot ja niiden merkitys nykyaikana. Yhteistyötaitojen kehittäminen ja toisten huomioon ottaminen oli suuressa roolissa MUKAVA-hankkeessa, jota toteutettiin yhteistyössä eri koulujen kanssa, sekä lasten, kasvatushenkilöstön että myös kodin välillä tehtävän yhteistyön myötä. (MUKAVA-hankkeen www-sivut 2005.) Lapsen sosiaalisemotionaalinen kehitys alkaa jo vastasyntyneellä lapsella. Kehitykseen vaikuttaa suuresti vuorovaikutus ja sosiaalinen todellisuus, jossa lapsi elää. (Ahonen 2015, 32.) Kasvatustieteen emeritusprofessori Kari Uusikylän mukaan tärkeintä lapselle ja nuorelle on turvallisuuden tunne, koska se luo kaiken perustan kasvamiselle ja oppimiselle. Tunne siitä, että on hyväksytty omana itsenään ja kaverit ovat osa myönteisen ilmapiirin vaikuttajia. Kilpailu ja paineet eivät edistä lapsen tai nuoren oppimista

ja kasvua. Uusikylän mukaan on tärkeämpää kasvattaa lapsesta hyvä ihminen kuin hyvä oppilas. Tärkeitä taitoja ovat ystävällisyys, toisten huomioon ottaminen, reiluus ja myös kyky olla iloinen sekä itsensä että myös toisten puolesta. Tasapainoiseksi ihmiseksi on vaikeaa kasvaa, jos ympäristössä on paljon paineita. Tärkeää on huomata, että jokaisella lapsella on lahjoja ja ne lahjat pitäisi aikuisen nähdä. (Ahvenniemi 2018.)

Opinnäytetyön aihe syntyi ammatillisen harjoitteluni aikana, jossa työharjoitteluni ohjaaja järjesti pienryhmässä leikkikerhon kaltaista pienryhmätoimintaa, jossa painottuivat vuorovaikutusleikit. Innostuin vuorovaikutusleikeistä ja syvensin tietoa eri lähteitä hyödyntäen, kuten kirjallisuus ja internet. Huomasin pian, että vuorovaikutus, haastavat tilanteet päiväkodissa sekä sosiaalisemotionaalinen kehitys ovat hyvinkin ajankohtainen ja kiinnostava aihe, jonka vuoksi päädyin tekemään myös opinnäytetyötä siihen liittyen.

Yhteistyöhön mukaan lähteneessä ryhmässä oli 1-6 vuotiaita lapsia ja opinnäytetyön toteuttamishetkellä, lapsia oli ryhmässä yhteensä 24. Opinnäytetyön pienryhmään osallistuneita lapsia oli viisi ja he olivat iältään 3-6-vuotiaita. Opinnäytetyössä kerättiin tietoa sekä lähdekirjallisuutta, että internettiä hyödyntäen, mutta myös systemaattisen havainnoinnin avulla. Opinnäytetyössä havainnoitiin sekä koko lapsiryhmää että myös siihen osallistunutta pienryhmää. Havainnoinnissa tarkasteltiin erityisesti päiväkodin arjessa ristiriitatilanteiden syntymistä, aikuisen roolia tilanteissa ja vuorovaikutusta. Opinnäytetyön tärkeimpinä tavoitteina olivat teorian ja käytännön toteutuksen vuoropuhelu sekä oman toiminnan itsereflektointi, niin että opinnäytetyöstä muodostuu selkeä toiminnallisen ja teoriaosuuden kokonaisuus.

Opinnäytetyössä syvennytään ensimmäiseksi varhaiskasvatukseen sosiaalisten taitojen oppimisympäristö näkökulmasta. Toiseksi perehdytään positiivisen pedagogiikan ja pienryhmätoiminnan merkitykseen. Kolmannessa luvussa vuorovaikutusta tarkastellaan myös, koska se ilmenee erittäin olennaisena osana järjestettyä pienryhmätoimintaa ja osaltaan myös mahdollistaa sosiaalisten taitojen ja sosiaalisemotionaalisen kehityksen tukemista. Toiminnallisen

opinnäytetyön määritelmää sekä opinnäytetyön aihetta, suunnittelua, tarkoitusta, tavoitteita sekä käytettyjä menetelmiä käsitellään viidennessä luvussa. Suunniteltujen toimintakertojen sisällöt Itsetunnon tukeminen, kiusaamisen ehkäisy, erilaisuus ja hyvä kaveri avautuvat kuudennessa luvussa. Lopuksi luvussa seitsemän arvioidaan toimintakertojen onnistumista ja luvussa kahdeksan puolestaan omaa ammatillista kasvua ja opinnäytetyötä kokonaisuudessaan.

2 VARHAISKASVATUS, SOSIAALISTEN TAITOJEN OPPIMIS- YMPÄRISTÖNÄ

Varhaiskasvattajana kohtaa monenlaisia haasteita ja yksi suurimmista tavoitteista on organisoida oppivasta yhteisöstä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin keskipiste. Haasteeksi oppivan yhteisön luomiselle voi muodostua lasten keskinäiset erot ja erilaiset mahdollisuudet olla ja toimia osana oppivaa yhteisöä. Ryhmässä on lapsia, jotka vuorovaikutustaidoiltaan ovat taitavia ilmaisemaan itseään ja näin ollen pystyvät olemaan osa yhteisöä. Hyvät vuorovaikutustaidot edesauttavat lasta saamaan mahdollisesti myönteisiä kokemuksia myös osallisuuden tunteesta. Lapsilla on taito tuoda omat mielipiteet ja ajatukset esille, myös kielellisesti niin, että aikuisten ja toisten lasten on helppo ymmärtää viesti. Tärkein tavoite onkin, että kokemus osallisuudesta ja yhteisöön kuulumisesta olisi kaikilla lapsilla positiivinen. Lapsilla, joilla ilmaiseminen on vaikeaa tai jolla ei ole kykyä tai halua ilmaista itseään vuorovaikutustilanteissa, miten saada lapset osallisiksi? Tässä avainasemassa ovat varhaiskasvattajat, joiden tehtävänä on tukea lasten yksilöllisiä vuorovaikutustaitoja sekä edistää myönteisiä kokemuksia ja luoda turvallinen ilmapiiri ryhmässä. Kaikessa toiminnassa aikuisen toiminta on ratkaiseva tekijä. (Ahonen 2017b, 86-89.)

Lasten vuorovaikutustaitoja tuettaessa keskeistä on käsitteen sosiaalisemotionaalisen kehityksen ymmärtäminen. Lapsen sosiaalisten taitojen havainnointi, joita lapsi tarvitsee toimiakseen osana ryhmää ja jotka vaikuttavat hänen hyvinvointiinsa. Yksilölliset temperamentinpiirteet vaikuttavat sosiaalisemotionaalisen kehityksen taustalla, mutta taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa lapsen sosiaalisen ympäristön kanssa. Omien tunteiden, ja sitä kautta oman käyttäytymisen säätelyn ollessa lapselle vielä haasteellista, saattaa lapsi tulla torjuttuksi vuorovaikutustilanteessa, näissä tilanteissa korostuu etenkin varhaiskasvattajan herkkyyden, jotta lasta osataan tukea oikeaan aikaan tavoitteiden mukaisesti. (Ahonen 2017b, 86-89.)

Kaikille yhtenäinen tarve sekä päiväkodissa että koulussa olevilla lapsilla on kasvattajien tai opettajien jatkuva yksilöllinen kannustus ja tuki. Hyvää ammatitaitoa tarvitaan etenkin, kun kohdataan lapsia ja nuoria, joilla on haasteita jollakin osa-alueella. Aggressiivisesti tai epäsosiaalisesti käyttäytyvät lapset ovat tottuneet saamaan negatiivista palautetta osakseen. Negatiivinen palaute itsessään huonontaa lasten itsearvostusta ja minäkuva. Eristämällä tai syyllistämällä sosiaaliset taidot eivät pääse kehittymään. (Laine 2005, 133.) Kasvatuksen suurin päämäärä on edistää lapsen tai nuoren kasvua itsenäiseksi ihmiseksi, joka luottaa itseensä, on avoin kokemuksille ja osaa elää yhdessä muiden kanssa. (Laine 2005, 10).

Tarve tai halu olla ihmisten kanssa, on eri asia kuin sosiaalinen kompetenssi, eli toisin sanoen siis sosiaalisuus itsessään ja kyky olla toisten ihmisten kanssa. Perimä ja synnynnäinen temperamentti ovat merkittävä tekijä ihmisen sisäänrakennettuun kykenevyyteen omaksua sosiaalista kanssakäymistä ja siihen, miten motivoitunut jokainen on sitä oppimaan. Yksinomaan luontainen valmius ei määrää sosiaalisten taitojen kehittymistä vaan sosiaaliset taidot opitaan. Halu olla ihmisten kanssa on yhtä kuin sosiaalisuus ja synnynnäinen temperamentinpiirre. Ihmiselle on tärkeää muiden ihmisten seura ja se, miten ihminen valikoi joko yksinolon tai yhdessäolon, riippuu temperamentinpiirteistä. Ihmisen kykyä tulla toimeen toisen ihmisen kanssa voidaan määrittellä sosiaalisiksi taidoiksi tai sosiaalisiksi kompetenssiksi. Sosiaalisia taitoja opitaan kasvatuksen ja kokemuksen kautta. Oppiminen ei erikseen edellytä erityisiä piirteitä ihmisessä eikä hyvät sosiaaliset taidot ole itsestänselvyys. Sisäänrakennetut temperamentinpiirteet ihmisessä voivat tietyiltä osin vaikuttaa taitojen oppimiseen, mutta piirteet eivät tee oppimisesta toivotonta. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-50.)

Videoimalla äidin ja lapsen välistä vuorovaikutustilannetta, Katharina Ereky-Stevens tuli tutkimuksessaan siihen tulokseen, että lapsen kykyyn myöhemmin elämässä ymmärtää mieltä ja tunteita oli suoraan yhteydessä äidin herkkyyteen lapsen viesteille. Äidin kyvyttömyys ymmärtää lapsen antamia viestejä, altistaa lapsen turvattomalle kiintymykselle. (Sinkkonen & Kalland 2011, 85.) Ensimmäisenä ja varhaisena sosiaalisena esiasteena kohden sosiaalista

vuorovaikutusta pidetään tilannetta, jossa vauva kääntää päänsä kohti äidin rintaa. Eleellä on muukin merkitys kuin ravinnon etsiminen, se on varhainen merkki toiselle ihmiselle, että ”*huolehdi minusta.*” (Keltikangas-Järvinen 2012, 52-53.) Tämä herättää usein viestin vastaanottajassa odotetun reagoinnin, ja tämä tilanne voidaan määritellä ensimmäiseksi sosiaalisesti vuorovaikutukseksi äidin ja vauvan välillä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 52-53). Lapsen tunneviestien kohtaaminen on kiinni kasvattajan valinnoista, jos aikuinen ei huomioi lapsen itkua, lapsi huomaa, ettei hän saa apua emotionaalisen vaikeuden hetkellä. Kohtaamatta jättämisellä suhteessa lapsen sosiaalisemotionaaliseen kehitykseen on negatiivinen vaikutus. Lapsen sosiaalisemotionaalisten taitojen kehittämisessä aikuisen tuki on merkittävässä roolissa. Omalla käytöksellään aikuinen voi näyttää esimerkkiä lapselle, että kaikki tunteet ovat sallittuja ja hyviä, mutta niitä ei saa kohdistaa toisiin haitallisesti. Nöyryyttäminen tai liiallinen ankaruus ei tehoa kovimpiin tunteenpurkauksiin, vaan aikuisen tulee olla tasapainoinen, jotta hän voi kohdata tunteet yhdessä lapsen kanssa empatian kautta. Turvallinen suhde edesauttaa aikuisen kykyä tunnistaa lapsen erilaiset emotionaaliset viestit, ne pienimmätkin. Täten aikuinen, joko lapsen vanhempi tai esimerkiksi kasvattaja pystyy tukemaan lasta tunteiden säätelyssä. Tärkeintä lapselle on kokemuksen muodostuminen siitä, että aikuinen kohtaa hänet tunnetasolla, silloin ei pelota voimakkainkaan tunnekokemus. (Ahonen 2015, 32-35.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää reflektoida omaa itseään kasvattajana rehellisesti, tulee olla tietoinen omista tunteista ja toiminnasta, jotta pystyy olemaan turvallinen ja tasapainoinen kasvattaja. Merkittävää lapsen ja aikuisen välisessä kasvatussuhteessa on avoimuus, luottamus ja kommunikaatio. Myönteisen käyttäytymisen tukeminen edesauttaa sosiaalisemotionaalista hyvinvointia. Varhaiskasvatusiässä olevat lapset ovat herkkiä ja mahdollisuuksia täynnä, oppimaan sosiaalisia taitoja. Siksi kaikki varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat etulyöntiasemassa sosiaalisemotionaalisen kehityksen ja sosiaalisten taitojen tukijoina, kivijalkana lasten tulevaisuudelle omaan ammattitaitoonsa perustuen. (Ahonen 2015, 32-35.)

Lapsen kehityksen seuraavat sosiaaliset merkit ovat muun muassa vauvan hymy ja itku. Taidot ovat sisäänrakennettuja eikä opeteltuja taitoja, joiden avulla vauva lähtee omaksumaan ja opettelemaan vuorovaikutusta ympäröivän, ulkomaailman kanssa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 52-53.) Syntymästään saakka vauva on valmistautunut sosiaaliseen elämään, vaikka vauvan toiminta ei olekaan vielä tietoista eikä hän ymmärrä oman käytöksensä sosiaalisia seurauksia. Kasvamisen tuloksena hymy ja itku tulevat osaksi monimutkaista sosiaalisen viestinnän välinettä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 55.) ”Lapsi on syntymästä saakka varustettu keinoilla, joiden kautta sosiaalinen vuorovaikutus tulee mahdolliseksi.” (Keltikangas-Järvinen 2012, 55).

Lapsi siirtyy vaiheittain muiden kontrollista itsekontrolliin, oman toiminnan ohjaamiseen ja tunteiden säätelyyn. Lapsi oppii säätelemään omia tunteitaan ja noudattamaan sääntöjä, jotta hän voi toimia yhdessä toisten kanssa. Itsekontrollin, tunteiden säätelyn ja oman toiminnan ohjaus ovat pitkä prosessi, jonka perusta luodaan varhaislapsuudessa. Yhteisten päämäärien saavuttamiseksi lapsi oppii ohjaamaan omaa käytöstään. (Keltikangas-Järvinen 2012, 55.) Ihminen on sosiaalinen olento, joka kehittyy ja kasvaa yhteydessä muihin ihmisiin. (Kauppila 2005, 43). Varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kehitykseen puhutaan paljon. Tärkeää lapsen ja vanhemman tai muun aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa on aikuisen kyky empatiaan ja ikään kuin kykyä muovautua lapsen tunteisiin ja ajatuksiin, silloin lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi. Lapselle on sallittua tuoda kaikki tunteet vuorovaikutustilanteeseen ja tunteiden nimeäminen on tärkeää. Turvallisen kiintymyssuhteen syntyminen varhaisessa vaiheessa edistää pärjäämistä myöhemässä elämässä. Keskushermoston kehitykseen on vahvasti yhteydessä varhainen vuorovaikutus. Lapsen aivot siis kehittyvät hyvässä vuorovaikutuksessa. (Sinkkonen 2017.)

3 POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA JA PIENRYHMÄTOIMINTA

Positiivinen pedagogiikka perustuu positiivisen psykologian ajatukseen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016). Positiivisen pedagogiikan keskeisenä tavoitteena on saada jokainen oppija enemmän tietoiseksi omista kyvyistään ja vahvuuksistaan. Positiivinen pedagogiikka on tietoista ja todellisiin havaintoihin perustuvaa, vahvuuksien esille tuomista. Sen tavoitteena on sekä mahdollistaa mutta myös ennaltaehkäistä. Omien luontevahvuuksien huomaaminen, kannustava palaute ja positiiviset oppimiskokemukset antavat lapselle hyvät eväät pitkälle tulevaisuuteen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10.) Merkittävää positiivisessa pedagogiikassa sekä positiivisessa psykologiassa on ihmisen oman erikoislaatuisuuden ja ainutlaatuisuuden huomioiminen sekä ratkaisukeskeinen ajattelu, myönteiset toimintamallit kielteisten sijaan. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 35.) Positiivinen pedagogiikka osana tätä opinnäytetyötä on olennaista, sillä pienryhmätoiminnan tärkeimpinä tavoitteina on luoda lapsille turvallinen oppimisympäristö ja positiivinen oppimiskokemus toiminnasta. Sen lisäksi, koska positiivinen pedagogiikka korostaa ratkaisukeskeisyyttä ja kannustavaa palautetta, on myös opinnäytetyön ohjaustuokioissa pyritty huomioimaan nämä asiat toimintaa toteutettaessa. Ratkaisukeskeinen ohjaustyyli, kehu ja kannustukset ovat hyvin olennainen osa tätä opinnäytetyötä.

Sosionomin yksi osaamisalue on sosiaalipedagogiikka, jota voidaan kuvailla yksilön mahdollisuudeksi vaikuttaa hänen omaan elämäänsä niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Painopiste on erityisesti kasvatuksessa, etenkin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Pienryhmätoiminnan päämääränä voi olla lapsen sosiaalisten taitojen edistäminen tai vahvistaminen, mikä mahdollistaa lapsen toimijuuden ikätovereiden kanssa. Voidaan puhua oppimisprosessista, joka vahvistaa yksilöiden toimijuutta ja elämänhallintaa. (Muhonen, Lallukka & Turtiainen 2009, 11.) Toiminnallisuus on yksi pienryhmätoiminnan määrittäjä. Yhteisten, toiminnallisten kokemusten avulla haetaan uusia käyt-

täytymismalleja. Ryhmä mahdollistaa turvallisen ympäristön ja lisää onnistumisen kokemuksia, jotka tukevat itsetuntemuksen kehitystä. (Muhonen ym. 2009, 13.) Sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisella on suuri rooli lapsen minäkuvan, itsetunnon ja elämönhallinnan tukemisessa. (Muhonen ym. 2009, 26). Juutisen tutkimuksen mukaan ”Lasten yhteenkuuluvuuden rakentuminen päiväkotiarjen pienissä kertomuksissa”, painottaa yhteenkuuluvuuden muodostumisen avaintekijäksi työntekijän roolin päiväkodissa. Pedagogiikassa painottuva pienryhmätoiminta edisti lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta suhteessa omaan pienryhmään ja pienryhmätoiminnan vastuuaikuiseen. (Juutinen 2015.)

Yhteistyössä yhteistyökumppanin kanssa, Eurajoen päiväkotijoukon Majakan henkilöstön ohjauksessa muodostui opinnäytetyöhöni osallistuva pienryhmä. Lähtökohdaksi viiden lapsen valintaan osaksi toimintaa perustui ryhmän tarpeeseen ja siihen, kenen lapsien koettiin eniten hyötyvän pienryhmätoiminnasta syystä tai toisesta. Tarkoituksena ei ollut valikoida erikseen kaikkia lapsia joilla olisi ollut mahdollisia ongelmia sosiaalisemotionaalisen kehityksen saralla, vaan ajatuksena oli, että jokainen lapsi hyötyy pienryhmätoiminnasta ja toiminta tukee lapsen turvallista kasvua ja kehitystä ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksia. Olennaista on pohtia ryhmää rakentaessa, ketkä lapsista hyötyy vertaisryhmätoiminnasta ja saa tukea sosiaalisten taitojen kehitykseen. (Muhonen ym. 2009, 17). Pienryhmätoiminnan valitseminen osaksi opinnäytetyötä oli siis perusteltavaa, sillä toiminta mahdollisti näin ollen jokaisen lapsen yksilöllisen huomioimisen ja toisaalta myös loi turvallisuuden tunnetta lapsille, koska ryhmä oli pieni ja siihen osallistuvat lapset olivat jokaisella kerralla samoja. Pedagogisesti suunniteltu ja tarkoituksenmukaisesti muodostetut ryhmät varhaiskasvatuksessa edistävät sekä lasten että aikuisten keskittymistä ja edesauttavat lapsilähtöisyyden toteutumista. Pienryhmä mahdollistaa myös niiden lasten osallistumisen, jotka tarvitsevat enemmän tukea ollakseen osana toimintaa. (Ahonen 2017b, 110.)

4 VUOROVAIKUTUS, VARHAISKASVATTAJAN TYÖVÄLINE

Kommunikoiminen sosiaalisissa tilanteissa sisältää aina vuorovaikutuksellisen merkityksen. Hyvät viestintätaidot edesauttavat onnistumisen vuorovaikutustilanteissa. Vastaavasti hyvät vuorovaikutustaidot edellyttävät hyvää viestintätaitoa. Ihmisten väliseen vuorovaikutukseen sisältyy aina erilaisia tavoitteita, jotka toinen osapuoli voi hienovaraisuudellaan havaita. (Kauppila 2005, 25.) Vuorovaikutus muodostuu sanallisesta ja sanattomasta viestinnästä. Viestinnän tavoitteena on luoda toimiva suhde ihmiseen. Ihmisten välillä tapahtuva viestintä edellyttää, että toinen osapuoli avaa myös oman viestintäkanavansa. Palauteviestintä on ensiarvoisen tärkeää ihmisen jatkuvalla kehitykselle. Ihminen tulkitsee viestit omien kokemustensa ja aikaisemmin luotujen tiedollisten mallien pohjalta. (Kauppila 2005, 28-29.)

Varhaiskasvatuksen arki jäsentyy ja määrittyy tietynlaiseksi suhteessa vuorovaikutukseen, toimintaa ohjaa vuorovaikutus, joka on itsessään joko laadultaan hyvää tai huonoa. (Ahonen 2017b, 33). Useasti vuorovaikutustilanteet aiheuttavat varhaiskasvatuksen arjessa pulmia. Monesti käytetäänkin käsitettä haastava käyttäytyminen, kun kohdataan lapsi, joka tarvitsee erityistä tukea jollakin osa-alueella. Lasten haastava käytös on yksi eniten kuormittavin asia kasvatusalalla. (Ahonen 2017a, 28.) Aggressiivisuus, ylivilkkaus ja tunteenpurkaukset liitetään usein haastavaan käyttäytymiseen tai ulospäin suuntautunut haastava käyttäytyminen koetaan vaikeaksi, koska käytös häiritsee myös voimakkaasti muita lapsiryhmän jäseniä. Haastavat tilanteet vaativat kasvattajan reagoimaan, jolloin ongelmana on huomion jakaminen tasapuolisesti ryhmän muun lapsien kesken. (Ahonen 2017a, 28.) Lasten sosiaalisemotionaalisen tuen tarve on kasvanut tasaisella tahdilla viime vuosina. (Ahonen 2017a, 10).

Tunteita, ajatuksia ja kokemuksia ihminen kykenee ilmaisemaan vuorovaikutuksen avulla, joka mahdollistaa ymmärretyksi tulemisen ja toisten ymmärtämisen. (Ahonen 2017a, 60). Vuorovaikutustaidot ovat myös sosionomi, am-

mattikorkeakoulututkinnon keskeinen kompetenssi asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä. Varhaiskasvatuksessa toimivan, laadukkaan pedagogiikan taustalla on aina vuorovaikutus. (Ahonen 2017a, 60). Pedagogiikka on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, joka edistää lasten oppimista ja hyvinvointia. Pedagogiikka perustuu käsitykseen lapsuudesta, lapsesta ja oppimisesta. Pedagogiikka on monitieteistä, ammatillisesti organisoitua ja ammattihenkilöiden toteuttamaa tarkoituksellista toimintaa. Pedagogiikka perustuu kasvatukseen ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon. Pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa ja myös oppimisympäristöissä, muodostaen yhtenevän opetuksen ja hoidon kokonaisuuden. Pedagogiikan näkyminen varhaiskasvatuksen arjessa edellyttää erityistä asiantuntemusta ja henkilöstön yhteisymmärrystä lasten oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisestä. (Opetushallituksen www-sivut 2016.)

Paljon sosiaalisemotionaalista tukea tarvitsevien lasten kohdalla on selkeää, että kyseiset lapset hyötyvät laadukkaasta vuorovaikutuksesta ja tarvitsevat aikuisen läsnäoloa, apua selvittämään ja sanoittamaan tilanteita, joita lapsi ei itse pysty käsittelemään. Sosiaalisemotionaalinen kehitys on yhteydessä siihen, miten lapsi käsittelee erilaisten aikuisten erilaisia vuorovaikutustapoja. Lapset, joilla on tuen tarvetta sosiaalisemotionaalisen kehityksen saralla, ovat herkimpiä tulkitsemaan ja reagoimaan aikuisen antamiin viesteihin. (Ahonen 2017a, 60.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin vuorovaikutusta tukevia leikkejä tukemaan aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä edistämään myös toisten lasten huomioon ottamista, ajatus vuorovaikutusleikeistä pohjautuu Theraplay vuorovaikutusterapiaan, joka on yksi tunnetuimmista terapiamuodoista, jossa painotetaan erityisesti vuorovaikutteisia leikkejä. (Iloa vanhemmuuteen www-sivut 2017). Kuitenkin vuorovaikutusta tukevista leikeistä hyötyvät yhtä lailla kaikki lapset, eivät vain ainoastaan lapset jotka tarvitsevat erityistä tukea tai korjaavia kokemuksia, sillä vuorovaikutusleikkejä voi soveltaen käyttää esimerkiksi päiväkotiryhmässä, kuten tässäkin opinnäytetyössä.

Opinnäytetyöni leikit ovat vuorovaikutusta tukevia leikkejä, eivät terapiaa. Vuorovaikutusleikeille on ominaista, että siinä välittyy yhdessäolon ja tekemisen tunne. Leikit, jotka valikoituivat mukaan toimintakerroille, olivat ilmapallon pomputus, saippuakuplien poksautus, keuhukukkanen ja kannustuspiiri. Suuressa roolissa jokaisella toimintakerralla näyttäytyi kehuminen ja kannustaminen, ohjaajan lämmin vuorovaikutus lapsiin. Valitsemani leikit ovat minulle tulleet tutuksi toisen ammatillisen työharjoitteluni myötä, jossa ohjaajani johdolla leikittiin saippuakuplien poksautusta, ilmapallon pomputusta ja kannustuspiiriä. Sovelsin leikkejä omaan opinnäytetyöhön sopivaksi, esimerkiksi kannustuspiiriä ja ilmapallon pomputusta leikimme eri tavalla kuin mihin lapset olivat aiemmin tottuneet. Keuhukukkanen idea on jäänyt mieleeni tyttökerhoprojektista, jonka toteutimme yhdessä ensimmäisenä opiskeluvuonna opiskelutovereideni kanssa, silloin tosin kohderyhmänä oli kouluikäiset lapset. Muokkasin ideaa sopivaksi tähän opinnäytetyöhöni, koska 3-6-vuotiaat lapset eivät osaa vielä pääsääntöisesti lukea ja kirjoittaa kuin oman nimensä. Ohjaajana avustin lasten ajatusten kirjoittamisella keuhukukkaseen ja myös itse keuhukukkaset olivat valmiiksi askarreltu ajan säästämiseksi. Lapset saivat värittää ja koristella oman kukkasensa haluamallaan tavalla.

Myös nonverbaalinen vuorovaikutus on keskeisessä asemassa, tärkeää on esimerkiksi kosketus tai katse. Lapselle ovat tärkeitä hetket, jossa voi huomata aikuisen olevan aidosti läsnä tilanteessa ja iloitsevan lapsesta, joka vahvistaa lapsen käsitystä omasta itsestään positiivisessa merkityksessä. Lapsella on tarve tulla kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi. Tähän tarpeeseen voidaan vastata vuorovaikutusleikkien avulla, jossa tärkeimpiä piirteitä ovat nimenomaan vuorovaikutus aikuisen kanssa, vanhemman tai varhaiskasvatuksen ammattilaisen. Lapsen perustarve on huomion saaminen. (Iloa vanhemmuuteen www-sivut 2017.) Siksi myös pienryhmässä jokaisella kerralla lauloimme saman alkulaulun, ”Tapu tapu tallaa”, jossa jokainen lapsi sai yksilöllistä ja positiivista huomiota ohjaajalta.

5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallista opinnäytetyötä voisi luonnehtia työelämässä yhteistyössä toteutettavaksi kehittämistyöksi, jonka päämääränä on esimerkiksi toiminnan kehittäminen, järjestäminen tai ohjeistaminen. Toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapoja on monenlaisia ja tapa määräytyy toimeksiantajan, toisin sanoen yhteistyökumppanin tarpeiden mukaisesti. Opinnäytetyö voi olla kehittämissuunnitelma, projekti, kirja tai jokin muu tuotos. Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu kahdesta osasta, toiminnallisesta osuudesta ja opinnäytetyöraportista. Toiminnallisuudesta huolimatta, tulee opinnäytetyöstä välittyä myös teoreettinen tausta ja tekijän kehittävä ja tutkiva ote aiheeseen, joka näkyy teoreettisissa perusteluissa suhteessa omaan opinnäytetyön aiheeseen. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10.)

5.1 Aiheen valinta ja suunnittelu

Yhteistyökumppanini on päiväkotia Majakka, joka toimii Eurajoen kunnan varhaiskasvatuksen alaisuudessa. Eurajoen varhaiskasvatus koostuu päiväkodeista, avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta, ryhmäperhepäivähoidosta ja perhepäivähoidosta, sekä yksityisistä päiväkodeista Eurajoen ja Luvian alueella. (Eurajoen kunnan www-sivut 2018.)

Päiväkotia Majakassa oleva yhteistyöhön lähtenyt lapsiryhmä, jossa 1-6vuotiaita lapsia, on minulle entuudestaan tuttu ja opinnäytetyön aihio syntyi jo tehdessäni toista ammatillista harjoittelua varhaiskasvatuksen opintoihin liittyen syksyllä 2017. Aihe valikoitui työharjoittelun ohjaajani innoittamana, joka järjesti pienryhmässä leikkikerhon tyyppistä pienryhmätoimintaa, jossa painottuivat vuorovaikutusleikit. Innostuin vuorovaikutusleikeistä ja syvensin tietoa työharjoittelun aikana eri lähteitä hyödyntäen, kuten kirjallisuus ja internet. Huomasin pian, että vuorovaikutus, haastavat tilanteet päiväkodissa sekä sosiaalisemotionaalinen kehitys ovat hyvinkin ajankohtainen ja kiinnostava aihe, jonka vuoksi päädyin tekemään myös opinnäytetyötä siihen liittyen. Opinnäy-

tetyön aihealueena on lapsen sosiaalisemotionaalinen kehitys ja vuorovaikutus toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen varhaiskasvatuksessa. Tarkastelin erityisesti edellä mainittuja asioita teemojen kautta, jotka olivat itsetunnon tukeminen, kiusaamisen ehkäisy, erilaisuus ja hyvä kaveri. Kiinnitin erityisesti huomiota päiväkodin arjessa ristiriitatilanteiden syntymiseen, aikuisen rooliin tilanteissa ja vuorovaikutukseen. Tarkastelin ja arvioin myös omaa ammatillista kasvua ja ohjaamista toimintakertojen aikana.

Yhteistyöhön mukaan lähteneessä ryhmässä on 1-6 vuotiaita lapsia ja opinnäytetyön toteuttamishetkellä, lapsia on ryhmässä yhteensä 24. Opinnäytetyön pienryhmään osallistuneita lapsia on viisi ja he ovat iältään 3-6-vuotiaita. Opinnäytetyössä havainnointiin sekä koko lapsiryhmää että myös osallistuvaa pienryhmää. Kyseisessä ryhmässä työskentelee kaksi lastentarhanopettajaa ja kaksi lastenhoitajaa. Opinnäytetyöstäni hyötyy erityisesti kyseinen lapsiryhmä, mutta se on sovellettavissa myös muiden päiväkotiryhmien hyötykäyttöön. Kohderyhmän ikäjakauma on varsin laaja, mikä asettaa omat haasteensa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Toisaalta laaja ikähaarukka antaa myös monipuolista näkemystä oman opinnäytetyön aiheen suhteen, erityisesti suunniteltujen toimintakertojen osalta, kuinka hyvin ne esimerkiksi toimivat suuresta ikäerosta huolimatta.

Opinnäytetyöhön osallistuvan pienryhmän lapset ovat iältään 3-6-vuotiaita. Tarve opinnäytetyölle on perusteltavaa, koska kyseisessä lapsiryhmässä on monelle lapsiryhmälle tyypillisiä ristiriitatilanteita päivittäin, jotka usein liittyvät esimerkiksi kaverisuhteisiin. Ryhmä muodostettiin yhteistyössä päiväkodin ryhmän henkilöstön kanssa, sen perusteella kenen lapsista koettiin hyötyvän toiminnasta eniten, mutta ajatuksena oli, että vuorovaikutusta edistävästä leikeistä hyötyvät yhtä lailla kaikki lapset, ei yksinomaan lapset, joilla on haasteita jollakin kehityksen tai sosiaalisemotionaalisen kehityksen alueella. Lisäksi opinnäytetyöstä hyötyy kaikki varhaiskasvatuksen ammattilaiset, sillä suunniteltua toimintakokonaisuutta voi soveltaen käyttää muissakin ryhmissä. Itsetunnon tukeminen, kiusaamisen ehkäisy, erilaisuus ja hyvä kaveri ovat päivä-

kodin arkea ja siksi ne sopivat myös muidenkin ryhmien hyödynnettäviksi. Teemat ovat kokemukseni ja teoratiedon osoittamana ajankohtaisia ja soveltuvat 3-6-vuotiaden lapsiryhmien toimintaan.

5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tarkoituksena on järjestää yhteensä neljän tuokion yhtenäinen kokonaisuus Eurajoen päiväkotiin, isosta lapsiryhmästä muodostetulle pienryhmälle. Ohjattu toiminta pitää sisällään erilaisia teemoja, joita käsitellään toiminta kerroilla. Teemoina ovat kiusaamisen ehkäisy, hyvä kaveri, erilaisuus ja itsetunnon tukeminen. Ohjattujen kertojen yhtenevänä, jatkumona toimii Katri Kirkkopellon kirjoittama satukirja, Piki. Sadussa käsitellään kiusaamista, ryhmän ulkopuolelle jättämistä ja erilaisuutta. Kokemukseni mukaan esimerkiksi leikistä ulkopuolelle jättäminen on yleistä lapsiryhmässä ja satukirjan teemat linkittyivät hyvin valitsemaani toimintakertojen teemoihin ja opinnäytetyön aiheeseen. (Kirkkopelto 2016). Tuokiot pitävät sisällään myös vuorovaikutusta tukevia leikkejä. Neljän tuokion kokonaisuutta edeltää, kaksi suunniteltua ja strukturoitua havainnointikertaa, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa opinnäytetyöhön.

Toiminnan tavoitteena on saada valmiiksi neljän tuokion, suunniteltu valmis kokonaisuus, joka tukee lapsen sosiaalisemotionaalista kehitystä ja selvittää, miten toiminnallisuus ja vuorovaikutus tukee niiden kehittymistä ja mitkä ovat tyypillisimmät ongelmatilanteet päiväkodissa, joissa esiintyy sosiaalisemotionaalisen tuen tarvetta. Tavoitteena on saada valmiiksi selkeä, opinnäytetyön kokonaisuus, josta välittyy toiminnallisuus, mutta myös teorian tukema taustoitus. Suunniteltujen toimintakertojen runkona toimii Katri Kirkkopellon satukirja Piki. Kirja valikoitui osaksi opinnäytetyötä, koska sen sisältö käsittelee olennaisesti kiusaamista ja esimerkiksi ryhmän ulkopuolelle jättämistä. (Kirkkopelto 2016.) Suunniteltujen toimintakertojen teemoiksi muodostui itsetunnon tukeminen, kiusaamisen ehkäisy, erilaisuus ja hyvä kaveri, koska teemat nousivat hyvin vahvasti esille tehdessäni toista ammatillista harjoittelua päiväkodissa.

Vuorovaikutusleikit osana opinnäytetyötä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja leikit valikoituivat teemoihin liittyen, mutta niin että ne sisältävät myös vuorovaikutusta tukevia piirteitä.

Yhteistyö päiväkodin kanssa alkoi varhain, syksyllä 2017 toisen ammatillisen työharjoittelun aikana varhaiskasvatuksen opintoihin liittyen, jossa sovittiin alustavasti yhteistyöstä opinnäytetyön tiimoilta. Maaliskuussa 2018 sovittiin tarkemmin yhteistyön alkamisesta. Työharjoitteluni johtamis- ja kehittämistyön aikana 26.2-5.4.2018 päiväkotia Majakassa sovittiin toimintaan osallistuvan ryhmän henkilöstön kanssa suunnittelupalaveri keskiviikolle 11.4.2018. Palaveri pidettiin päiväkotia Majakassa ja siihen osallistui yhteistyöryhmän lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat. Palaverissa sovittiin lupa-asioista, lapsista ketkä voisivat tulla osaksi opinnäytetyön toimintaa sekä toteutuksen aikataulusta ja paikasta. Muotoilin ryhmälle sopivat lupalaput, jotka koskivat erikseen havainnointia (Liite 3.) sekä pienryhmätoimintaa (Liite 2.) ja myös saatekirjeen, jossa oli tietoa vanhemmille opinnäytetyöstä ja opinnäytetyön tekijästä, mahdollisia kysymyksiä varten. (Liite 1.) Lomakkeet toimitettiin päiväkotiin sähköpostin liitetiedostona, sähköpostiviesti pidetään salattuna lasten ja vanhempien henkilöllisyyden salaamiseksi. Päiväkodin henkilöstö toimitti lupalaput vanhemmille ja päiväkotia arkistoi lomakkeet. Yhteistyöpalaverissa sovittiin toiminnan aloitusajankohdaksi toukokuun neljä peräkkäistä keskiviikkoa, alkaen 2.5.2018 ja jatkuen 23.5. 2018 saakka. Sovittiin myös havainnointikerroista, jotka toteutuvat 26.4.2018 iltapäivällä ja 3.5.2018 aamupäivällä.

5.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Toiminnallisen opinnäytetyöni keskeinen tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu perustui havainnointimenetelmään sekä lähdekirjallisuuteen. Systemaattinen havainnointi on varhaiskasvatuksen oleellisin taito, jolloin voidaan kerätä tärkeää tietoa lapsista tai lapsiryhmistä. Varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä on pedagoginen dokumentointi. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, jossa

dokumentit, havainnot ja niiden tulkinta auttavat ymmärtämään pedagogista toimintaa. Pedagogisella dokumentoinnilla voidaan saada tärkeää tietoa muun muassa lapsen ajattelusta, kiinnostuksen kohteista, oppimisesta ja tarpeista, ne toimivat pedagogisen suunnittelun perustana. Tavoitteena on, että suunnitelmallisen dokumentoinnin avulla henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta ja ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön sekä lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. (Opetushallituksen www-sivut 2016.)

Opinnäytetyön havainnoinnin menetelmänä käytettiin osittain systemaattista havainnointia, jossa havainnoija on ulkopuolinen toimija päiväkotiryhmässä. Lapsiryhmän havainnointi toteutettiin kahdella erillisellä kerralla, 26.4 ja 3.5 ja suunnitellut pienryhmätoiminnot toteutuivat erikseen. Pienryhmätoimintakerroilla kolmeen kertaan osallistui yhteistyöryhmän työntekijä, joka havainnoi erikseen ohjaajan toimintaa pienryhmässä suhteessa lapseen ja suunnitellun kokonaisuuden sopivuutta kyseessä olevalle pienryhmälle. Havainnoinnin tarkoituksena oli kerätä taustatietoa opinnäytetyön aiheen tueksi. Ennen lapsiryhmän havainnointia muistiinpanoihin kirjattiin asiasanoja, joita tulisi tarkastella havainnoinnin aikana. Näitä olivat ristiriitatilanteiden syntyminen ryhmässä, ristiriitatilanteiden ratkaisu ja aikuisen rooli niissä, lasten ohjaaminen: näkykö positiivinen pedagogiikka ja vuorovaikutus. Havainnointilanteessa ongelmalliseksi muodostui muistiinpanojen kirjaaminen, mikä toisaalta on inhimillistä, sillä kaikkea tapahtunutta ei tilanteessa pystynyt kirjaamaan.

Havainnoinnin ylivoimainen etu on välitön tieto, jota voidaan saada sekä ryhmien että yksilöiden tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla pääsee luonnolliseen ympäristöön, jossa yksilö, ryhmä tai organisaatio toimii. Havainnoinnin avulla voidaan tutkia esimerkiksi vuorovaikutusta tai muutosta sisältäviä tilanteita, joita on vaikea ennakoida. Haasteena havainnointimenetelmälle on havainnoinnin objektiivisuus. Havainnoija saattaa omalla toiminnallaan häiritä esimerkiksi ryhmän luontaista toimintaa ja siten vaikuttaa tuloksiin. Tutkimuksissa on havaittu, että tutkijan astuessa tilaan observoinnin kohteet muuttavat käytöstään. Vieras ihminen havainnoijan roolissa voi siis olla haitaksi, mutta toisaalta myös ryhmälle tai henkilölle tuttu, voi vaikuttaa havainnoinnin luotettavuuteen. Tiedon tallentaminen tilanteessa voi

olla myös haasteellista, silloin tutkijan tulee luottaa omaan muistiinsa ja kirjattava havainnot jälkeensä. Toisaalta menetelmä on myös aikaa vievä, joten opinnäytetyötä tehdessä ei ole mahdollista käyttää pitkiä aikavälejä aineiston keräämistä varten. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212-217.)

Tässä opinnäytetyössä havainnoitava lapsiryhmä oli tutkijalle entuudestaan tuttu, mikä saattoi osittain vaikuttaa havainnoinnin luotettavuuteen, toisaalta lapsiryhmän tunteminen etukäteen helpotti opinnäytetyön toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Havainnointia puolestaan helpotti, että entuudestaan lapsille oli tuttu asia, että olen ryhmässä. Toisaalta täysin ulkopuolisen tarkastelijan roolissa oleminen ei toteutunut, sillä ollessani lapsille tuttu, ottivat lapset myös kontaktia minuun havainnoinnin aikana. Huomasin myös, että itselleni oli vaikeaa välillä ottaa tarkkailijan rooli, kun yleensä on tottunut olemaan tekijän roolissa päiväkotiryhmässä. Havainnointi on tärkeä varhaiskasvatuksen työkalu, joten siihen syventyminen opinnäytetyössä oli rikastuttava kokemus ja syvensi omaa ammatillista osaamista sekä toi näkökulmaa myös opinnäytetyön aiheeseen liittyen.

Toisena menetelmänä käytettiin kyselylomaketta, joka oli suunnattu yhteistyöryhmän työntekijöille. Lomakkeen avulla arvioitiin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden onnistumista. (Liite 4). Lomake sisälsi valmiiksi asetellut kysymykset, joista piti rengastaa parhaiten sopivin vaihtoehto. Kysymyslomakkeen kysymykset oli aseteltu Likert-asteikon mukaisesti, jossa oli numeroituna 1-5 vastausvaihtoehdot. Vaihtoehto 1 kuvaa erittäin huonoa ja vaihtoehto 5 puolestaan erinomaista, muut luvut jotakin siltä väliltä. Sen lisäksi lomakkeessa oli annettu tilaa myös vapaamuotoiselle palautteen kirjoittamiselle. (Hirsjärvi ym. 2009, 193-203.)

5.3.1 Lapsiryhmän havainnoinnin tulokset

Havainnointi toteutui kahdella erikseen sovitulla kerralla 26.4.2018 iltapäivällä ja 3.5.2018 aamupäivällä päiväkodissa. Havainnointia varten jokaisen ryhmässä olevan lapsen vanhemmilta kysyttiin lupa. (Liite 3). Tarkoituksena ei ollut keskittyä yksittäiseen lapseen, vaan tarkastella tilannetta yleisestä näkökulmasta sosiaalisemotionaaliseen kehitykseen, vuorovaikutukseen ja toiminnallisiin menetelmiin liittyen. Havainnoinnissa tarkkailtiin myös lapsiryhmän kaikkia jäseniä, ei pelkästään lapsia, jotka osallistuivat suunniteltuun toimintaan. Erityisesti havainnoinnissa keskityttiin aiheisiin kuten; ristiriitatilanteiden syntymiseen ryhmässä, ristiriitatilanteiden ratkaisu ja aikuisen rooli niissä, lasten ohjaaminen: näkykö positiivinen pedagogiikka ja vuorovaikutus. Ristiriitatilanteissa erityisesti kiinnitin huomiota kiusaamiseen ja kaverisuhteisiin. Havainnointi toteutettiin muistiinpanoja kirjaamalla, opinnäytetyön tekijän toimesta.

Ensimmäinen havainnointikerta, 26.4. 2018 toteutui iltapäivällä, jolloin lapsilla oli ryhmässä vapaan leikin aika. Lapsia sillä hetkellä oli paikalla kymmenen ja aikuisia viisi, joista kolme vastuullisia. Lapsilla on käytössään yhteensä kolme leikkitilaa; ruokailuhuone, unihuone ja eteistilat. Aikuisia on läsnä ruokahuoneessa ja unihuoneessa. Ruokailuhuoneesta on näköyhteys eteistilaan. Ympäristössä on hieman melua, johtuen lapsien leikeistä. Huomasin, että niissä tilanteissa jossa aikuisen huomio kiinnittyy toisaalle, syntyy ristiriitatilanteita, kuten leikin ulkopuolelle jättämistä. Aikuisen huomion kiinnittyminen tilanteessa toisaalle, johtuu yleensä päiväkotiin liittyvistä arkisista asioista, kuten puhelin soi tai aikuinen vaihtaa muutaman sanan eteisessä, kun vanhemmat tulevat hakemaan lapsia. Aikuisen läsnäolo edistää leikkien sujuvuutta. Läsnäolo koskee myös havainnointia, huomasin että itselle oli välillä vaikeaa ottaa seuraajan rooli, ja helposti huomasi omankin huomion siirtyvän toisaalle, kun lapsi tai aikuinen otti kontaktia.

Tekemäni havainnot sisältävät luonnollisesti myös subjektiivisen tulkintani tilanteesta, sillä ryhmä on minulle entuudestaan tuttu, joten täysin objektiivinen

havainnointi ei ole mahdollista. Toisaalta se, että ryhmä on tuttu antaa syvempää ymmärrystä joidenkin lasten toiminnasta ja sen, että tietää miten joku lapsi esimerkiksi suhtautuu siirtymätilanteisiin. Siirtymätilanteilla tarkoitan esimerkiksi leikin lopettamista ja ulos lähtemistä. Joidenkin lapsien kohdalla siirtymätilanteet ovat haasteellisia, huomasin että tällä kertaa toimivaa oli ainakin aikuisen lämmin, mutta johdonmukainen ohjaustyyli joka sai lapsen jatkamaan eteenpäin toiminnassa. Havaitsin myös, että eteisessä kun lapset odottivat ulos lähtöä, syntyi tönimistä ja riitaa lapsien kesken. Aikuinen kuitenkin puuttui tähän tilanteeseen ja tilanne ratkesi, kun aikuinen sai puettua ulkovaatteet ja lähdettyä ensimmäisten, valmiina olleiden lasten kanssa ulos.

Toinen havainnointikerta toteutui 3.5.2018 aamupäivällä, jolloin ryhmässä oli aluksi vapaata leikkiä, mutta myöhemmin myös suunniteltu liikuntatuokio päiväkodin salissa, pienissä ryhmissä. Olin strukturoinut muistiinpanoni niin, että tällä kertaa keskittyisin erityisesti niihin lapsiin, jotka osallistuivat järjestämäni pienryhmätoimintaan. Eräs lapsi kysyy minulta, koska Aurinkokerho on seuraavan kerran ja miten satu jatkuu, sillä se oli hänen mielestään kivaa. Aurinkokerholla kyseinen lapsi viittasi ohjaamaani opinnäytetyön toiminnallista osuutta, jonka nimeksi muotoutui Aurinkokerho lasten ideoimana. Osa lapsista piirtelee ja osa leikkii vähän vauhdikkaampaa leikkiä. Leikeissä on havaittavissa neuvottelutaitoja, lapset keskustelevat kavereiden kanssa, että mitä leikitään seuraavaksi. Vanhempien lasten leikeissä, 6-vuotiaiden, voi havaita juonnellista etenemistä ja enemmän neuvottelua, kuten ”jooko et tää olis niiden lemmikki?” Vuorovaikutus ikätovereiden kanssa on suuressa roolissa leikeissä ja leikit toteutuvat 3-4 lasten ryhmittymissä, pienemmissä porukoissa.

Toiminnallisuus välittyy suuressa merkityksessä leikeissä, lapset haluavat tehdä, kokeilla ja touhuta yhdessä. Leikkien lomassa huomaa, miten lapset välillä kuitenkin kesken leikinkin saattavat haluta aikuisen huomiota ja kontaktia aikuiseen otetaan avoimesti kesken leikinkin, mikä vahvistaa näkemykseni siitä, että aikuisen läsnäolo sekä aito, lämmin vuorovaikutus ovat lapselle tärkeitä asioita ja tekevät hänen olonsa turvalliseksi päiväkotiryhmässä. Kuitenkin empiiriseen kokemukseeni perustuen varsinkin erityisen tuen tarpeessa

olevat lapset tarvitsevat entistä enemmän tukea vuorovaikutustilanteissa ja aikuisen turvaa ja syyliä. Lapset, joilla on jotakin erityisen tuen tarvetta, silloin aikuisen huomion tarve on erilaista, mutta yhtenevää lasten välillä on, että jokainen lapsi hyötyy tilanteista, jossa saa aikuisen jakamattoman huomion ja kannustusta. Ahosen mukaan, sosiaalisemotionaalista tukea tarvitsevien lasten kohdalla on selkeää, että kyseiset lapset hyötyvät laadukkaasta vuorovaikutuksesta ja tarvitsevat aikuisen läsnäoloa, apua selvittämään ja sanoittamaan tilanteita, joita lapsi ei itse pysty käsittelemään. (Ahonen 2017a, 60.)

Myös havainnoitavan ryhmän pedagogiikassa voi huomata painottuvan positiivisuus ja kannustaminen sekä toiminnallisuus. Jokainen viikko sisältää toiminnallisia menetelmiä, joita toteutetaan sekä pienessä että isossa ryhmässä. Näitä pedagogisia, toiminnallisia menetelmiä ovat muun muassa metsäretket, laulutuokiot, pienryhmätöiminta ja liikunta. Tämän kertaiseen havainnointiin osuu liikuntatuokio, joka toteutuu pienemmissä ryhmissä kahdessa tilassa. Merkittävää on, että yleensä lapset jaetaan isoihin ja pieniin, ikäjakauman mukaan. Tällä kertaa lapset ovat kuitenkin jaettu sekaryhmiin, joissa on sekä pieniä lapsia, että myös isompia keskenään. Ulkopuolisena havainnoijana huomaa, että ryhmätöiminta sujuu näinkin ihan hyvin. Lisäksi sama siirtymätilanne haaste toistuu tälläkin havainnointi kerralla. Eräs lapsi ei halunnut lopettaa leikkiä ja siirtyä liikuntatuokiolle. Suurimmalle osalle lapsista kuitenkin liikuntatuokio on odotettu asia, ja he siirtyvät mieluusti tähän toimintaan. Aikuisen kannustus ja keskustelu lapsen kanssa, motivoivat myös hänen osallistumaan jumppaan. Tässäkin kohdassa voimme siis todeta, että aikuisen läsnäolo tilanteessa oli ensiarvoisen tärkeää ja lisäsi lapsen positiivisia kokemuksia päiväkotipäivän kuluessa. Päiväkotiarkea rytmittää hyvin pitkälti eri ateriat, joiden väliin on suunniteltu päivittäiset toiminnot sekä vapaa leikki, että myös päiväunet ja päivittäiseen hygieniaan liittyvät asiat. Suurimmat ristiriidat voi havaita syntyvän silloin, kun siirrytään toiminnasta toiseen tai silloin kun tehdään asioita suuressa ryhmässä.

6 SUUNNITELTUIJEN TOIMINTAKERTOJEN SISÄLLÖT

Suunnitellun toiminnan kivijalkana toimii Katri Kirkkopellon satukirja Piki. Satu käsittelee erilaisuutta, ryhmän ulkopuolelle jättämistä ja kavereiden merkitystä. Toimintakerrat tulevat etenemään aina samalla rungolla. Ensin toiminta aloitetaan lapsiryhmän kanssa, jossa käydään läpi säännöt, sitten luetaan yksi osa satukirjaa, Pikiä. Satu on valmiiksi jaksotettu osiin, sillä se on liian pitkä luettavaksi kerralla. Osallistuvan lapsiryhmän koko on noin viisi lasta ja toiminnan kesto keskimäärin puoli tuntia. Ensimmäisellä kerralla satu esitellään lapsille ja seuraavilla toimintakerroilla ennen kuin satua jatketaan, palautetaan mieleen mihin viimeksi jäätiin. Sen jälkeen, kun satua on luettu yksi osa, esitetään lapsille siitä aiheeseen liittyvä kysymys. Kysymyksiä voi olla esimerkiksi, teki-vätkö kaverit reilusti Pikille tai miksi Piki tuli surulliseksi? Keskustellaan lasten kanssa sadusta. (Kirkkopelto 2016.) Lopuksi leikitään teemaan sopivaa leikkiä, joka on vuorovaikutustaitoja tukeva leikki ja toimintakerran lopettaa yhteinen lopetus, loppulaulu soittorasialla.

Yhteistyöpalaverissa 11.4.2018 päiväkotijoukon Majakan ryhmän kanssa on sovittu, että toimintakerrat toteutuvat neljänä peräkkäisenä keskiviikkona toukokuussa 2018 ja tilaksi on valikoitunut päiväkodin kerhuhuone, joka on iltapäivisin vapaana. Palaverissa on sovittu myös lapsista, jotka osallistuvat pienryhmätöihin ja heitä on yhteensä viisi. Lapset valikoituivat osaksi toimintaa yhteistyössä päiväkotijoukon Majakan kyseisen yhteistyöryhmän työntekijöiden kanssa. Kyseiset lapset valittiin, sillä perusteella kenen heistä koettiin hyötyvän toiminnasta ja siten, että olisi eri ikäisiä lapsia mukana. Tarkoituksena oli kuitenkin, että yhtäläisesti toiminnasta voivat hyötyä kaikki lapsiryhmän lapset, eivät erikseen lapset, joilla on jotakin haasteita sosiaalisemotionaalisen kehityksen tai vuorovaikutustaitojen osalta.

Toimintakerrat on tarkoitus järjestää jokainen samanlaisesti strukturoidulla ajatuksella. Poikkeuksena ensimmäinen toimintakerta, Itsetunnon tukeminen, jossa yhdessä lasten kanssa luodaan säännöt ja keksitään omalle pienryh-

mälle nimi. Varhaiskasvatuksen ensisijainen tärkeä tavoite ja tehtävä ovat tunnustaa, tunnistaa ja laajentaa jokaisen lapsen kiinnostuksen kohteita ja taito-alueita, parhaiten siihen voi vaikuttaa tukemalla lapsen itsenäistä toimijuutta ja osallisuutta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 17.) ”Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta.” (Opetushallituksen www-sivut 2016).

Toimintakerrat etenevät yhteisellä alkulaululla, ”Tapu tapu tallaa”, jonka olen oppinut aiemmassa työpaikassani. Laulussa jokainen lapsi tulee huomioitua yksilöllisesti. Jokaisen toimintakerran aluksi palautetaan mieleen säännöt ja mihin satu viime kerralla jäi. Toiminta jatkuu lukemalla satukirjasta Piki yksi osio, jonka jälkeen osiosta esitetään teemaan sopiva kysymys lapsille ja keskustellaan aiheesta yhdessä lasten kanssa. (Kirkkopelto 2016). Lasten vastaukset kysymyksiin kirjataan ylös ja saatuja vastauksia käytetään osana opinnäytetyötä. Jokaisen toimintakerran lopettaa palautteen kysyminen suullisesti lapsilta toiminnasta ja yhteinen leikki, joka tukee lapsen vuorovaikutustaitoja ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksen.

6.1 Itsetunnon tukeminen

Lapsen itsetuntoa kasvattaa vahvuuksien, voimavarojen ja myönteisten hetkien tunnistaminen. Onnistumisen kokemukset lisäävät lapsen uskoa omiin mahdollisuuksiinsa ja edesauttavat lapsen myönteistä käsitystä itsestään. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 17.) Ensimmäisellä toimintakerralla keksitään yhdessä lasten kanssa kolme sääntöä pienryhmälle, sekä nimi omalle kerholle. Toiminta alkaa alkulaululla ja sadulla. Satuhetken jälkeen kysytään tarinasta kysymys: Jos kaveria jännittää tai pelottaa kovasti, miten voi kaveria auttaa? Kirjataan lasten vastaukset ylös. (Kirkkopelto 2016.) Lopuksi leikitään yhteistä leikkiä, saippuakuplien poksautusta. Leikki on aikuisjohtoinen ja jokainen lapsi saa vuorollaan poksauttaa saippuakuplia. Leikki ja toimintakerta päättyvät loppulauluun soittorasia ja siihen, kun kaikilla on kivaa ja hyvä mieli.

6.2 Kiusaamisen ehkäisy

Lapsen terveille kasvulle ja kehitykselle, kiusaaminen on vakava riskitekijä. Kiusaaminen on vuorovaikutussuhde, joka muovautuu pitkällä aikavälillä vihamielisemmäksi ja aiheuttaa eriarvoisuutta, silloin toisen lapsen toimintamahdollisuudet pienenevät aina kiusaamisen edetessä. Pitkällä tähtäimellä kiusatuksi tulleen ihmisarvo ryhmän sisällä alenee ja kiusattu eristetään omasta yhteisöstään. Myöhemmin, kiusatut lapset kokevat elämässään itsetuntonsa heikoksi ja ovat alttiimpia masennukselle, itsetuhoisille ajatuksille ja ahdistuneisuuteen. Riski epäsosiaaliseen käyttäytymiseen myöhemmin elämässä on kasvanut lapsilla, jotka kiusaavat muita. Kiusaamisen kokeminen kovin varhain, voi synnyttää lapsessa käsityksen kiusaamisen kuulumisesta osaksi elämää. (Repo 2015, 14-15.)

Suomalaisessa tutkimusprojektissa ”Pienten lasten sosiaaliset suhteet” selvitettiin lasten vertaissuhteiden ongelmia ja niissä tapahtuvia muutoksia päiväkodissa, esiopetuksessa ja perusopetuksen ensimmäisillä luokilla. Projektissa oli yhteensä kahdeksan tutkijaa ja tutkimuksessa tarkasteltiin 5-7-vuotiaita lapsia. Tutkimuksen erityisen tarkastelun kohteena olivat kiusaavat, kiusatut, yksinäiset, syrjäänvetäytyvät ja torjutut lapset. Myös päiväkotien henkilökunta sekä lasten vanhemmat osallistuivat tutkimukseen antaen arvioita lapsista. Yhteensä 205 lasta, kolmesta varsinaissuomalaisesta kaupungista osallistui tutkimukseen. Yhteistyötä tehtiin yhteensä yhdeksän päiväkodin kanssa. Tutkimuksen tausta-ajatuksena oli teoreettinen viitekehys ajatuksesta, jossa negatiivinen vuorovaikutus vahvistaa itsessään kehäprosessia, joka viittaa ajatukseen, että lasten ongelmat kasautuvat. Esimerkiksi ongelmat kaverisuhteissa vaikuttavat negatiivisesti myös lapsen minäkäsitykseen. Tutkimuksen tuloksena oli, että jos lapsella on ongelmia vertaissuhteissa jo viisivuotiaana, on hyvin mahdollista, että niitä on seitsemänvuotiaanakin. Ongelmat kaverisuhteissa olivat yleisempiä pojilla kuin tytöillä. Lapsen kasautuvat ongelmat kasvoivat suhteessa sosiaalisen käyttäytymisen haasteisiin. Varhaisella puuttumisella ongelmiin vertaissuhteissa, voidaan vaikuttaa positiivisesti lapsen turvalliseen kasvuun ja kehityksen turvaamiseen, ennen ongelmien kasautumista.

Tässä avainasemassa ovat varhaiskasvatus ja kasvattaja. (Laine & Neitola 2002.)

Toimintakerta, kiusaamisen ehkäisy alkaa lapsille tutulla alkulaululla, jonka jälkeen muistutetaan mieleen säännöt, sitten jatkuu kirjan lukeminen. Esitetään kysymys, liittyen aiheeseen: Jos kaveria tai sinua kiusataan, mitä voit tehdä? Keskustellaan aiheesta lasten kanssa ja kirjataan heidän vastaukset ylös. (Kirkkopelto 2016.) Lopuksi leikitään yhteinen loppuleikki, ilmapallopiiri. Ilmapallopiirissä jokainen lapsi saa vuorollaan pompottaa ilmapalloa kaverille. Ilmapallopiiri-leikki on tullut minulle tutuksi työharjoitteluni kautta, jota sovelsin opinnäytetyöhöni sopivaksi siten, että jokainen lapsi otettiin erikseen ohjaajan toimesta huomioon.

6.3 Erilaisuus

Valtakunnallinen, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, ohjeistaa että varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa tulee näkyä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nojaavat Varhaiskasvatuslakiin (Varhaiskasvatuslaki, 36/1973). Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee rohkaista ja kannustaa tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai esimerkiksi stereotyyppisiin rooleihin sidottuja ennako-odotuksia. Kasvattajan tulee tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten piirteet, jotka eriarvoistavat toisia ja kasvattajan tulee puuttua niihin. Myönteisellä ilmapiirillä ja lämpimällä vuorovaikutuksella voidaan tukea lapsen oman itsetunnon ja identiteetin kehitystä. (Opetushallituksen www-sivut 2016).

Erilaisuus-teemana kerta alkaa samalla tavalla kuin aikaisemmatkin toimintakerrat, alkulaululla ja sääntöjen kertaamisella. Sääntöjen kertaamisen jälkeen jatketaan sadun lukemista ja esitetään kysymys lapsille: Oliko reilusti tehty, kun Piki jätettiin pois leikistä erilaisen paidan takia? ja mitä tarkoittaa erilaisuus? (Kirkkopelto 2016.) Erilaisuus toimintakerran päättää yhteinen tekemi-

nen, keuhukukkanen. Jokainen lapsi saa itselleen keuhukukkasen, johon aikuisen avulla kirjoitetaan asioita, joissa hän on hyvä. Yhdessä pohditaan, että voi olla monia erilaisia taitoja, joissa kukin on taitava, eivätkä taitojen tarvitse olla samanlaiset.

6.4 Hyvä Kaveri

Vertaiset kaverisuhteet vahvistuvat kokemusten ja yhteisten leikkien parissa. Kaverisuhteet ovat myös tärkeä ympäristö lapselle, jossa hän voi harjoitella erilaisia taitoja. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ikätovereiden kanssa. (Lautamo & Laaksonen 2017, 7.) Hyvä kaveri-toimintakerta alkaa alkulaululla ja sääntöjen muistuttamisella. Luetaan kirjan viimeinen osio, ja kysytään lapsilta aiheeseen liittyvä kysymys: Miten voin olla toiselle hyvä kaveri? (Kirkkopelto 2016.) Kirjataan lasten vastaukset ylös ja lopuksi leikitään yhteinen leikki, kannustuspiiri. Kannustuspiirissä, jokainen lapsi saa vuorollaan juosta piirin ympäri, kun muut kannustavat häntä taputtaen ja sanomalla hänen nimensä. Hyvä kaveri- tuokio loppuu tähän yhteiseen leikkiin ja loppulauluun.

7 TOIMINNAN ARVIOINTI JA TOTEUTUS

7.1 Aurinkokerho

7.1.1 Itsetunnon tukeminen toimintakerta 2.5.2018

Itsetunnon tukeminen toimintatuokioon osallistui ohjaajan lisäksi neljä lasta, lastenhoitaja sekä opiskelija. Toimintakertojen ohjaajana toimi opinnäytetyön tekijä. Toimintaan osallistuneet lapset olivat iältään 3-6-vuotiaita. Toiminta alkoi siitä, kun olin lapsia vastassa päiväkodissa, lapset olivat innoissaan, kun pääsivät mukaan toimintaan. Yhdessä siirryimme läheiseen, rauhalliseen tilaan joka oli vapaana toimintaa varten.

Toiminta aloitettiin kertomalla lapsille lyhyesti mitä tulee tapahtumaan ja miksi. Sen jälkeen lasten kanssa yhdessä keksimme kerholle nimen, ”Aurinkokerho”. Osaksi nimi muodostui lasten aiempien kokemusten pohjalta, joka saattoi vaikuttaa nimen valintaan. Sitten loimme yhdessä säännöt kerholle, jotka olivat että ”ei saa kiusata”, ”tossut aina jalassa” ja ”yksi puhuu kerrallaan”. Aloitettiin yhteisellä alkulaululla, ”Tapu tapu tallaa”. Yllätyksenä ohjaajalle tuli, miten keskittyneitä lapset olivat alkulaulun aikana ja miten huomasi, että jokainen odotti omaa vuoroaan. Jokaiselle lapselle oli erittäin tärkeää tulla huomioiduksi yksilöllisesti. Alkulaulun jälkeen aloitimme lukemaan sadusta Piki ensimmäisen osion. Sadussa Pikiä jännitti kovasti mennä muiden leikkiin mukaan ja häntä pelotti kavereiden kohtaaminen, mutta oli samalla innoissaan omasta salamankarin asustaan. (Kirkkopelto 2016.) Lapsilta kysyttiin, että mitä voi tehdä, jos kaveria jännittää tai pelottaa kovasti? Lapset vastasivat ”että voi tutustua lapseen” tai ”rohkaistua sillee et voi mennä leikkii” ja ”ei oo pakko mennä”. Kaikki paikalla olleet lapset vastasivat kysymyksiin mielellään. Lasten vastaukset kirjattiin ylös muistiinpanojen muodossa.

Sadun jälkeen lorupussukassa oli välineet saippuakuplaleikkiin. Lapset saivat ensin tunnustella pussin ulkopuolelta mitä siellä oli, moni arvasikin heti, että kyse on saippuakuplaleikistä. Leikki toteutettiin siten, että aikuinen puhalsi saippuakuplia ja lapset saivat rikkoa niitä. Ohjaaja kehui lapsia taitaviksi ja saippuakuplat olivat lapsille helppo poksauttaa rikki, mikä mahdollisti onnistumisen kokemuksen jokaiselle lapselle. Lapset pitivät kovasti leikistä.

Toimintakerran onnistumista arvioitiin kysymällä lapsilta suoraan palautetta suullisesti ja siten, että lapset saivat näyttää peukkua ja kertoa palautetta. Palautetta kysyttiin myös kirjallisena palautelomakkeen muodossa toimintaan osallistuneelta aikuiselta sekä reflektoiden itse omaa toimintaa, muistiinpanojen muodossa. Lopuksi kokoontuimme siis piiriin, jossa ohjaaja kysyi lapsille mieluisia asioita. Suurin osa vastasi pitävänsä saippuakuplien puhaltamisesta, joku piti myös sadun lukemisesta. Kysyttiin vielä, millainen mieli lapsille jäi toiminnasta peukkua näyttämällä, peukku ylös, jos jäi hyvä mieli ja peukku alas, jos huono mieli. Kaikilla lapsilla oli peukut ylhäällä. Sitten lauloimme lopuksi

lapsiryhmälle tutun loppulaulun, soittorasian. Myös palaute ryhmän työntekijältä toiminnasta oli positiivinen, keskustelimme vielä sen sopivuudesta ajallisesti ja siitä että kokonaisuus oli hyvä, huomioiden eri ikäiset lapset. Merkittävä vaikutus toiminnan onnistumiselle oli, että lapset olivat ohjaajalle ennestään tuttuja. *”Hyvä että lapset olivat tuttuja etukäteen”*. (Liite 4.) Ohjaajana huomasin, miten tärkeää aikuisen läsnäolo on lapselle ja miten oman ohjaustyylin muuntaminen positiiviseen suuntaan toimii paremmin kuin lasta moittiva ohjaaminen. Lapsille on tärkeää tulla kuulluksi, minkä pienryhmätoiminta mahdollisti. Sellaisetkin lapset, jotka usein ovat vetäytyneitä ja ujompia puhumaan suuressa ryhmässä, uskalsivat osallistua pienryhmässä toimintaan.

7.1.2 Kiusaamisen ehkäisy toimintakerta 9.5.2018

Aurinkokerhoon toisella toimintakerralla, kiusaamisen ehkäisy teemalla toteutukseen osallistui lapsia neljä, ohjaaja sekä ryhmässä työskentelevä lastentarhanopettaja. Kerho alkoi lapsilla tutulla sääntöjen kertaamisella ja alkulaululla, Tapu tapu tallaa piirissä istuen. Yhdessä lapsien kanssa muisteltiin, mihin viime kerralla jäätiin sadussa Piki. Yllätyksenä ohjaajalle tuli, että lapset muistivat niinkin hyvin mihin satu oli jäänyt, vaikka toimintakerran välillä oli kulunut viikko. Osallistuvat lapset olivat samat, jotka viime kerrallakin olivat osana toimintaa. Kirjasta luettiin pätkä, joka käsitteli kiusaamista ja ryhmän ulkopuolelle jättämistä. (Kirkkopelto 2016.) Lapsilta kysyttiin, että mitä voi tehdä, jos kaveria tai sinua kiusataan? Lapset vastasivat ”kertoo aikuiselle”, ”pyytää anteeksi”, ”pyytää anteeksi sillon, kun on kiusannut” ja ”pyytää anteeksi sillon, kun on lyönyt”, vastaukset kirjattiin ylös muistiinpanojen muodossa. Ikäjakauma vaikutti osittain vastauksien laajuuteen. Vanhemmat lapset, 4-6vuotiaat selittivät pidemmin perusteluineen, kun taas nuoremmat, 3-vuotiaat vastasivat suoraan, että esimerkiksi ”pyytää anteeksi”. Kuitenkin sisällöltään vastaukset samankaltaisia, jolloin voi todeta, että lapset ymmärsivät mitä tilanteessa tulisi tehdä, iästään huolimatta.

Sadun lukemisen jälkeen leikimme ilmapalloseikkä, lapset saivat taas arvutella, mitä pussin sisällä oli. Leikki toteutui siten, että ohjaaja pompotti pallon jokaiselle lapselle yksitellen, ja lapsi pompautti pallon takaisin ohjaajalle. Ohjaajana kehuin lasten pomppuja ja kiinnitin erityistä huomiota, että jokainen lapsi sai osakseen kehuja. Lopuksi pompotimme ilmapalloa yhdessä, leikki päättyi ohjaajan kehotuksesta. Kokoonnuimme piiriin, ja ohjaajana kysyin lapsilta palautetta suullisesti. Lapset pitivät erityisesti ilmapalloseikkästä ja kaikille oli jäänyt hyvä mieli kerhokerrasta. Aurinkokerho päättyi lapsille entuudestaan tuttuun loppulauluun, soittorasiaan.

Palautekeskustelussa ryhmän työntekijän kanssa ilmeni, että useimmat lapset kyllä tietävät mikä on oikein ja mikä väärin ja että ei saa kiusata tai lyödä toista, vaikkakin silti joissain tilanteissa jotkut lapset kuitenkin unohtavat miten tulisi toimia, siinä tilanteissa aikuisen vuorovaikutus ja läsnäolo ovat avainasemassa. Työntekijän antama palaute toimintakerrasta oli myös positiivista, *”Kiva jatkuo ekasta kerhokerrasta! Positiivinen ilmapiiri, kehut ja kannustukset isossa osassa kerhoa. Yhteistyö päiväkodin kanssa ollut alusta saakka hyvää ja avointa”*. (Liite 4.) Ohjaajana ymmärsin, että turhaan jännitin ohjaustani ja epäilin aluksi toimintakokonaisuuden toimivuutta ja sitä onko se riittävän laaja tai hyvä. Tärkeintä kuitenkin on lapset ja se, että osallistuvilla lapsilla on hyvä oppimiskokemus. Toiminnan ei tarvitse olla pitkä tai vaadi kalliita materiaaleja, sillä tärkeintä lapsille kuitenkin on aikuisen lämmin läsnäolo ja vuorovaikutus ja että ryhmässä on lapsilla turvallista olla.

7.1.3 Erilaisuus toimintakerta 16.5.2018

Kolmannella Aurinkokerho kerralla toimintaan piti osallistua myös lapsi, joka ei ollut osallistunut kahteen aikaisempaan kertaan suunnitelmien mukaan. Kuitenkaan kolmannellakaan kerralla hän ei osallistunut toimintaan, joten päätimme yhdessä työntekijöiden kanssa, että ei olisi järkevää osallistua viimeisellekään kerralle, joten osallistuva ryhmä on pysynyt samana, kolmannella

kerralla lapsia oli paikalla neljä. Kolmannella toimintakerralla kukaan yhteistyöryhmän työntekijöistä ei pystynyt osallistumaan toimintakertaan eikä näin ollen myöskään havainnoimaan sitä. Toiminta aloitettiin yhteisellä alkulaululla, jonka jälkeen kertosimme säännöt lasten kanssa. Lapset muistivatkin jo ulkoa kolme sääntöä, jotka olimme keksineet yhdessä ensimmäisellä toimintakerralla. Sitten muistelimme, mihin viime kerralla jäimme sadussa Piki ja jatkoimme tarinaa. (Kirkkopelto 2016.) Erilaisuus teemana väritti myös lapsille esitettyä kysymystä sadusta sekä loppuleikkiä. Sadun lukemisen jälkeen, lapsilta kysyttiin: Saako kaverin jättää leikistä pois, jos kaveri olisi erilainen kuin muut? Lapset vastasivat yhteen ääneen sanottuna, että ”ei” ja eräs lapsi sanoi, että ”ei, koska se olisi surullista ja ilkeää.” Sitten kysyttiin myös, mitä tarkoittaa erilaisuus? Lapset vastasivat, ”että on erilainen”, ”että ei oo niinku samanlainen kuin muut” ja ”ei saa purra”. Kerhon ohjaajana kirjasin lasten vastaukset ylös muistiinpanojen muodossa. Ryhmässä olleelle kolmevuotiaalle lapselle erilaisuuden pohtiminen oli haasteellista, koska toiminnankin suunnittelu oli siltä osin vaikeaa, ikään kuin, sillä periaatteella että jokainen lapsi kuitenkin hyötyy jollain tavalla järjestetystä kerhotoiminnasta, vaikka kaikki osa-alueet eivät olisikaan täysin sopivia kaikenikäisille olisi kokonaisuus kuitenkin onnistunut ja palvelisi kohderyhmän tarpeita.

Aurinkokerho jatkui Kehukukkanen toiminnalla. Lapset saivat ensin tunnustella mitä pussukassa olikaan. Pussin sisältö on muodostunut kerhokertojen odotetuimmaksi ohjelmanumeroksi, jota lapset jo heti alkuun miettivät, että mitähän tällä kertaa pussissa on. Ohjaajana jaoin lorupussista lapsille valmiiksi tehdyt kukkaset, jokaiselle lapselle oli nimikoitu oma Kehukukkanen. (Liite 5). Tarkoituksena oli yhdessä lasten kanssa pohtia, missä jokainen on hyvä ja kirjata näitä asioita kukkasten lehdille. Kahdella lapsista oli vaikeaa keksiä ja osa lapsista pohti jotain aivan muuta, kuin siinä hetkessä olevaa asiaa. Jokaiselle lapselle kuitenkin keksittiin yhtä paljon kivoja asioita kukkaseen ja lapset olivat innostuneita, kun saivat kukkaset kotiin vietäväksi. Yhdessä pohdimme, että jokainen on jossakin hyvä ja vertailimme kehuksia, miten erilaisia taitoja kukin osaa ja että erilaisuus on hyvä asia. Lopuksi lauloimme yhteisen loppulaulun, soittorasian johon tämänkertainen Aurinkokerho päättyi.

Kolmannen toimintakerran arviointi perustuu ohjaajan omaan kokemukseen toiminnasta ja tehtyihin muistiinpanoihin toiminnan aikana, koska ryhmän työntekijät olivat estyneitä osallistumaan toimintaan ja sen havainnointiin toteutusajankohtana. Kolmannella toimintakerralla luettavan sadun osuus oli pidempi kuin aiemmilla toimintakerroilla, mikä saattoi vaikuttaa joidenkin lapsien keskittymiseen, koska osa lapsista oli nuorempia kuin toiset. Ikäerosta huolimatta, yllätyksenä toisaalta ohjaajalle tuli, miten hyvin kuitenkin keuhukukanen toiminta onnistui ja miten jokaiselle lapselle muodostui tärkeäksi juuri oma keuhukukanen. Toiminnan onnistuminen näkyi lapsissa, siinä kuinka innoissaan he olivat, kun saivat viedä keuhukukkasen omaan lokeroon ja sitten kotiin, ja myös siinä, että jokainen osallistuva lapsi oli hyvällä mielellä toiminnan jälkeen, jonka pystyi konkreettisesti näkemään toiminnan lopuksi.

7.1.4 Hyvä kaveri toimintakerta 23.5.2018

Viimeiseen Aurinkokerhoon osallistui kolme lasta sekä yksi työntekijä ryhmästä. Aloitin ohjauksen lapsilla tutulla alkulaululla, Tapu tapu tallaa, jonka jälkeen kertosimme kerhon säännöt. Muistelimme yhdessä mihin viimeksi jäimme sadussa Piki ja luimme sadun loppuun. (Kirkkopelto 2016). Hyvä kaveri teemaa mukaillen lapsilta kysyttiin, että miten voit olla toiselle hyvä kaveri? Lapset vastasivat: ” päästää sen leikkiin”, ” antaa olla rauhassa” ja ”niin ku että jos kutsuu toisen leikkiin, jos ei halua toista leikkiin”. Lasten vastaukset kirjattiin ylös muistiinpanojen muodossa. Kysymysten jälkeen lapset odottivat innoissaan, että pääsisivät tunnustelemaan mitä lorupussi sisältään. Ennen sitä leikimme kuitenkin lapsille ennestään tuttua kannustuspiiriä, jossa jokainen lapsi vuorollaan saa liikkua piirin ympäri muiden kannustaessa häntä. Tilan ahtauden vuoksi sovittiin, että pitää liikkua muilla tavoin kuin juosta. Osa keksikin hauskoja tapoja mennä piirin ympäri, rapukävelyä taikka hiipien muiden kannustusten saattelemana. Yllätyksenä lapsille leikimme vielä ensimmäisellä kerralla leikittyä saippuakuplien poksautusleikkiä, josta lapset pitivät kovasti.

Lopuksi kysyin palautetta lapsilta Aurinkokerhosta, siten että lapset saivat pistää peukun ylös, jos kerhossa oli kivaa ja peukun alas, jos ei ollut kivaa ollenkaan. Kaikilla lapsilla oli peukut ylhäällä.

Kävimme lyhyen palautekeskustelun toiminnastani työntekijän kanssa, joka oli seuraamassa kerhoa. Omasta kokemuksestani ja havainnoistani kerhon aikana voin sanoa, että kokonaisuus oli onnistunut ja monipuolinen. Saamani palaute oli myös positiivista, mutta haastoi pohtimaan, oliko kirjan lukeminen kuitenkaan sopiva kaikenikäisille, sillä pitkän sadun kuunteleminen vaatii keskittymistä ja kyseisessä ryhmässä on haastavaa juuri toiminnan suunnittelun kannalta iso ikäero lasten välillä. Suunnittelemani toiminta siis osittain sopi 3-6 vuotiaille lapsille, mutta ei ehkä kaikilta osin. Palaute omasta toiminnastani kerhon ohjaamisessa oli myönteistä, ja hyvä ilmapiiri oli näkynyt ja välittynyt toiminnassani. *”Annoit sopivasti/hienosti tilaa lasten ajatuksille ja kuuntelit heitä. Lapset saivat olla osallisia.”* (Liite4.)

8 POHDINTA

Aloittaessani päiväkodissa työskentelyn, sain useasti palautetta siitä, että omaan hyvän ”pelisilmän” päiväkodin dynaamisiin tilanteisiin. Pelisilmää voisi myös määritellä erityisiksi tuntosarviksi tai kyvyksi muuntaa omaa toimintaansa lapsen tai ryhmän vaativalla tavalla, sillä juuri aikuisen tehtävä on muuttaa ympäristö sellaiseksi, että lapsi voi toimia siinä paremmin. Ympäristö voi olla koti, päiväkotikoti, kerho tai pelkästään yksittäinen asia tai esimerkiksi tilanteet ulkoilun aikana tai jotakin muuta. (Hannukainen 2017.)

Opinnäytetyöni ”Vuorovaikutusleikit sosiaalisemotionaalisen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa” on ollut pitkä oppimisprosessi ja ei sinänsä luonut mitään uutta ja innovatiivista keksintöä oman alan suhteen, mutta mikä tärkeintä se on ollut oma henkilökohtainen, omien taitojeni ja vahvuuksieni esille tuomista sekä sosionomin ammattitaitoon kuuluvan itsereflektointitaidon syventämistä. Asettamani tavoitteet toimintakerroille kuten turvallisen ryhmän

luominen, positiivinen pedagogiikka, lämmin vuorovaikutus, toiminnalliset menetelmät ja toiminnan sisällön sopivuus kohderyhmälle ovat oman arviointini mukaan onnistuneet. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden onnistumista tukee työntekijöille suunnattu kyselylomake, jossa kysymykset olivat muotoiltu opinnäytetyöhön sopiviksi. Kysely oli tarkoituksella lyhyt ja ytimekäs, ottaen huomion varhaiskasvatuksen arjen ja yhteistyön sujuvuuden päiväkodin kanssa. Kuitenkin palautelomake antoi opinnäytetyön tekijälle arvokasta palautetta toiminnasta. Palautelomakkeeseen vastasi kolme henkilöä, joten otos ei ole opinnäytetyön kannalta kovin merkittävässä roolissa. Enemmän palautelomakkeella on painoarvoa omaan ammatilliseen kasvuun liittyen. Toisaalta yhteistyöryhmässä työskentelee neljä työntekijää, joista kolmen oli mahdollista päästä seuraamaan opinnäytetyön toteutusvaihetta, palaute heiltä oli positiivista, näin ollen voisi todeta opinnäytetyön toiminnallisen osuuden olleen onnistunut.

Haastavaa opinnäytetyön prosessissa oli saada teoria ja käytännön toiminnallinen osuus linkittymään toisiinsa. Tämän opinnäytetyön yksi kehittämisen tarve olisikin havainnointi ja sen tulosten kirjaaminen. Kattavamman otoksen lapsihavainnoinnista olisi voinut saada jotakin toista kuin systemaattista menetelmää hyödyntäen. Toisaalta havainnoinnin tulokset eivät itsessään muodostuneet niin tärkeäksi osaksi opinnäytetyötä kuin itse toiminnallisessa toteutusvaiheessa tehdyt havainnot.

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön tärkein tavoite on, että opiskelija kehittää ja osoittaa valmiuttaan soveltaa tietojaan ja taitojaan. Opinnäytetyö liittyy oman ammattialan käytännön asiantuntijatehtävään. (Ammattikorkeakouluopinnot [www-sivut 2018](#).) Toiminnallisten, vuorovaikutusleikkien avulla lapset saivat onnistumisen kokemuksia, jotka olivat selvästi havaittavissa lasten positiivisesta asenteesta Aurinkokerhoa kohtaan. Lisäksi sama struktuuri kerhon kulussa loi turvallisuuden tunnetta pienryhmätoimintaan, jonka pystyi huomaamaan siitä, että lapset muistivat seuraavalla kerralla tutun aloituksen, alkulaulun sekä sääntöjen kertaamisen, mikä oli tärkeä osa jokaista kerhokertaa.

Opinnäytetyö edisti ammatillista kasvuani, syvensin tietoa eri lähteitä hyödyntäen liittyen lapsen sosiaalisemotionaaliseen kehitykseen ja vuorovaikutukseen ja kävi ilmi, että sosiaalisemotionaalisen kehityksen haasteet, vuorovaikutus ja lapsen sosiaalisuus sekä haastava käytös ovat hyvinkin ajankohtainen aihe, koska ne ovat tulleet monesti esiin työelämässäni sekä ammatillisten harjoitteluiden osalta. Opinnäytetyön ryhmän ohjaamista osaltaan helpotti, että lapset olivat minulle entuudestaan tuttuja. Siksi neljän kerran kokonaisuus erillisine havainnointikertoineen oli onnistunut, mutta jos ryhmä olisikin ollut vieras, olisi kertoja tarvinnut olla enemmän. Toisaalta kymmenen kerran kokonaisuus olisi ehkä antanut vielä enemmän tietoa pienryhmään osallistuvien lasten sosiaalisemotionaalisesta kehityksestä ja vuorovaikutusleikkien hyödyistä.

Aurinkokerhon ohjaaminen oli kuitenkin arvokas oppimiskokemus, josta kaiken teoretiedon lisäksi, opin myös paljon itsestäni ohjaajana, miten keuhut ja kannustukset ja ratkaisukeskeinen ote, ovatkin helpompia tapoja ohjata lapsiryhmää kuin ongelmakeskeisyys ja negatiiviseen asiaan keskittyminen. Tämä oivallus pätee yhtä kaikki kokonaisuudessaan sosiaalialan työn tekemiseen. Laadukas vuorovaikutus on opinnäytetyössäni aikuisen tai kasvattajan aitoa läsnäoloa, lapsen kannustamista sekä lapsen tunteiden ja niihin vaikuttaneiden asioiden huomioon ottamista ja lapsen kokonaisvaltaista huomioimista juuri siinä hetkessä. Sen voisi myös esittää kysymyksenä, ketä varten olen täällä töissä?

LÄHTEET

Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa tilanteissa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Viitattu 6.10.2018. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf>

Ahonen, L. 2017a. Haastavat kasvatustilanteet: Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. 2017b. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ammattikorkeakouluopinnot www-sivut. 2018. Viitattu 18.8.2018. https://www.ammattikorkeakouluopinnot.fi/Opinnaeytetyoe__d8082.html

Ahvenniemi, U. 2018. Kari Uusikylä: ”On tärkeämpää kasvattaa lapsesta hyvä ihminen kuin hyvä oppilas”. Kodin kuvalehti 10. Viitattu 28.5.2018. <https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/lue/suorat-sanat/kari-uusikyla-tarkeampaa-kasvattaa-lapsesta-hyva-ihminen-kuin-hyva>

Eurajoen kunnan www-sivut. 2018. Viitattu 10.5.2018. <http://www.eurajoki.fi/kasvatus-opetus/varhaiskasvatus/>

Hannukainen, H. Varhaiserityiskasvatuksen luennot. 2017. Luentomuistiinpanot. Viitattu 26.5.2018.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Iloa vanhemmuuteen www-sivut. 2017. Viitattu 28.5.2018. <https://www.iloa-vanhemmuuteen.fi/vuorovaikutusleikit/>

Juutinen, J. 2015. Lasten yhteenkuuluvuuden rakentuminen päiväkotiarjen pienissä kertomuksissa. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research*. Vol. 4, No. 2/ 2015, 159–179. Viitattu 19.5.2018. <http://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2015/12/Juutinen-issue4-2.pdf>

Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.

Kirkkopelto, K. 2016. Piki. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Laine, K. & Neitola, M. 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku: Painosalama Oy.

Lautamo, T. & Laaksonen, V. 2017. Ralla: Leikki- ja kaveritaitojen havainnointimenetelmät. Ralla Oy.

Muhonen, J. Lallukka, K. & Turtiainen, P. 2009. Pienryhmätoiminta Lasten ja Nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Youth against drugs ry: Jyväskylä.

MUKAVA- hankkeen www-sivut.2005. MUKAVA-hanke. Viitattu 28.5.2018. <http://www.mukavahanke.com/index.html>

Opetushallituksen www-sivut. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet. Viitattu 28.4.2018. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sinkkonen, J. 2017. Vanhemmuuden antoisa pesti. Luento Eurajoen yhteiskoululla 4.10.2017.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2017. Huomaa hyvä! vahvuusvariksen bongausopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36 muutoksineen.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Hyvät vanhemmat,

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi, varhaiskasvatuksen ammattilaiseksi. Valmistuttuani työskentelen lastentarhanopettajan tehtävissä. Teen parhaillaan opintoihini kuuluvaa opinnäytetyötä aiheesta ” Sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen ja positiivisen vuorovaikutuksen edistäminen varhaiskasvatuksessa toiminnallisilla menetelmillä”. Tarkoitukseni on yhteistyössä x-lapsiryhmän kanssa toteuttaa opinnäytetyötäni. Opinnäytetyön tiedon keräämiseksi, havainnoin x-lapsiryhmää. Havainnointi on yksi tärkeä osa varhaiskasvatuksen työtä. Tieto, jonka saan havainnoimalla kerättyä lapsiryhmästä aiheistani koskien, tulevat ne näkyviin opinnäytetyön raportissani. **Kuitenkaan yksittäistä lasta ei voi tunnistaa tekstistä, vaan tarkoitus on tarkastella aihetta yleisestä näkökulmasta.** Opinnäytetyön valmistuttua, tulokset ovat luettavissa <https://www.theseus.fi/> arkistosta, josta kirjoittamani raportin voi löytää hakemalla minun nimelläni.

Ota yhteyttä, mikäli sinulla on kysyttävää opinnäytetyöhöni liittyen:
ida.suhonen@student.samk.fi

Ystävällisin terveisin,
Ida Suhonen

LUPALAPPU PIENRYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUVILLE

Tämä lupalappu koskee opinnäytetyötä ” Sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen ja positiivisen vuorovaikutuksen edistäminen varhaiskasvatuksessa toiminnallisin menetelmin”, jonka tiedonkeruu sisältää lapsiryhmän havainnointia.

Havainnoinnin lisäksi tarkoituksena on pitää neljä toimintakertaa pienelle lapsiryhmälle, jonka punaisena lankana toimii satukirja Piki. Toimintakerroilla luetaan satua ja keskustellaan siitä lasten kanssa ja leikitään vuorovaikutusta tukevia leikkejä.

Merkitse ruksilla haluamasi vaihtoehto ja palauta lupalappu kokonaisuudessaan päiväkotiin, x, 24.4 mennessä.

LAPSEN NIMI: _____

ANNAN SUOSTUMUKSEN, ETTÄ LASTANI SAA HAVAINNOIDA LAPSIRYHMÄSSÄ

KYLLÄ

EI

LAPSENI SAA OSALLISTUA OPINNÄYTETYÖHÖN LIITTYVÄÄN
PIENRYHMÄTOIMINTAAN

KYLLÄ

EI

Päivämäärä ja huoltajan/huoltajien allekirjoitus

___/___/2018.

Allekirjoitus

Allekirjoitus

LUPALAPPU

Tämä lupalappu koskee opinnäytetyötä ” Sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen ja positiivisen vuorovaikutuksen edistäminen varhaiskasvatuksessa toiminnallisin menetelmin”, jonka tiedonkeruu sisältää lapsiryhmän havainnointia.

Merkitse ruksilla haluamasi vaihtoehto ja palauta lupalappu kokonaisuudessaan päiväkotiin, x 24.4 mennessä.

ANNAN SUOSTUMUKSEN, ETTÄ LASTANI SAA HAVAINNOIDA LAPSIRYHMÄSSÄ
LAPSEN/LAPSIEN NIMI/NIMET _____

KYLLÄ

EI

Päivämäärä ja huoltajan/huoltajien allekirjoitus

___/___/2018.

Allekirjoitus

Allekirjoitus

LIITE 4, palautelomake

Palaute opinnäytetyöhön ” Sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen ja positiivisen vuorovaikutuksen edistäminen varhaiskasvatuksessa toiminnallisin menetelmin” ohjatun pienryhmätoimintaan liittyen.

Ympyröi mielestäsi parhaiten sopiva vaihtoehto, asteikolla 1-5

1=erittäin huonoa, 2=huonoa,3=kohtalainen,4=hyvä,5=erinomainen

*Suunnitellun tuokion valmistelu (aikataulut, tarvikkeet, ohjaajan valmistautuminen)

1 2 3 4 5

*Toiminnan sisällön sopivuus kyseiselle lapsiryhmälle

1 2 3 4 5

*Ohjaajan vuorovaikutus lapsiin

1 2 3 4 5

*Ohjaajan toiminta tuokion aikana

1 2 3 4 5

*Positiivisen pedagogiikan näkyvyys ohjaajan toiminnassa

1 2 3 4 5

*Yhteistyö päiväkodin kanssa

1 2 3 4 5

Muuta:

Kiitos vastauksestasi!

